

Ούτε γκρεμός ούτε ρέμα στην Τέχνη

Η 3η Μπιενάλε απλώνεται από τα Εμιράτα μέχρι τον Καύκασο και από το Μαρόκο ως το Τελ Αβίβ σε 15 σημεία της Θεσσαλονίκης

Της **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ**

Αφιξη στο αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης. Ζέστη και υγρασία. Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου, πρωί, λίγες ώρες πριν από τα εγκαίνια της 3ης Μπιενάλε, στην οποία συμμετέχουν όλα τα μεγάλα μουσεία και οι ιστορικοί χώροι της πόλης, με κύριο διοργανωτή το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Τίτλος: «Παλιές διασταυρώσεις – Make it new». Η υλοποίησή της ήταν ένας μικρός άθλος. Οι οικονομικοί πόροι της τάξης του ενός εκατομμυρίου ευρώ είχαν εξασφαλιστεί από το ΕΣΠΑ, αλλά μέχρι να δοθούν, η έκθεση κόντεψε να τιναχτεί στον αέρα. Και όμως, όλα πήγαν καλά. Χάρη στη σκληρή δουλειά των εργαζομένων στο ΚΜΣΤ, που είναι –για να μην το ξεχνάμε– δημόσιοι υπάλληλοι, και την υπομονή των τριών επιμελητών, που είχαν επωμιστεί τον σχεδιασμό: του Πάολο Κολόμπο, της Μαρίτας ελ Μπάκα Ουριέτα και της Μαρίνας Φωκίδης.

Επιβιβάζομαστε σε ένα μικρό πουλμαν μαζί με ξένους δημοσιογράφους και γκαλερίστες που έχουν έρθει κατευθείαν από την Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης. Η ξενάγηση αρχίζει αμέσως. Μέσα σε 48 ώρες πρέπει να δούμε 15 διαφορετικά μέρη. Στην τρίτη κατά σειρά διοργάνωση, κάθε μουσείο προσπάθησε να συμβάλει, όχι μόνο φιλοξενώντας έργα αλλά και με υποεκθέσεις. Κοινός άξονας όλων των δράσεων η ευρύτερη γειτονία της Ελλάδας: Μεσόγειος, Βαλκάνια, αραβικός κόσμος – σε μια στρατηγική με βάθος χρόνου την οποία καθόρισε ο πρόεδρος του ΚΜΣΤ, Κατερίνα Κοσκινά.

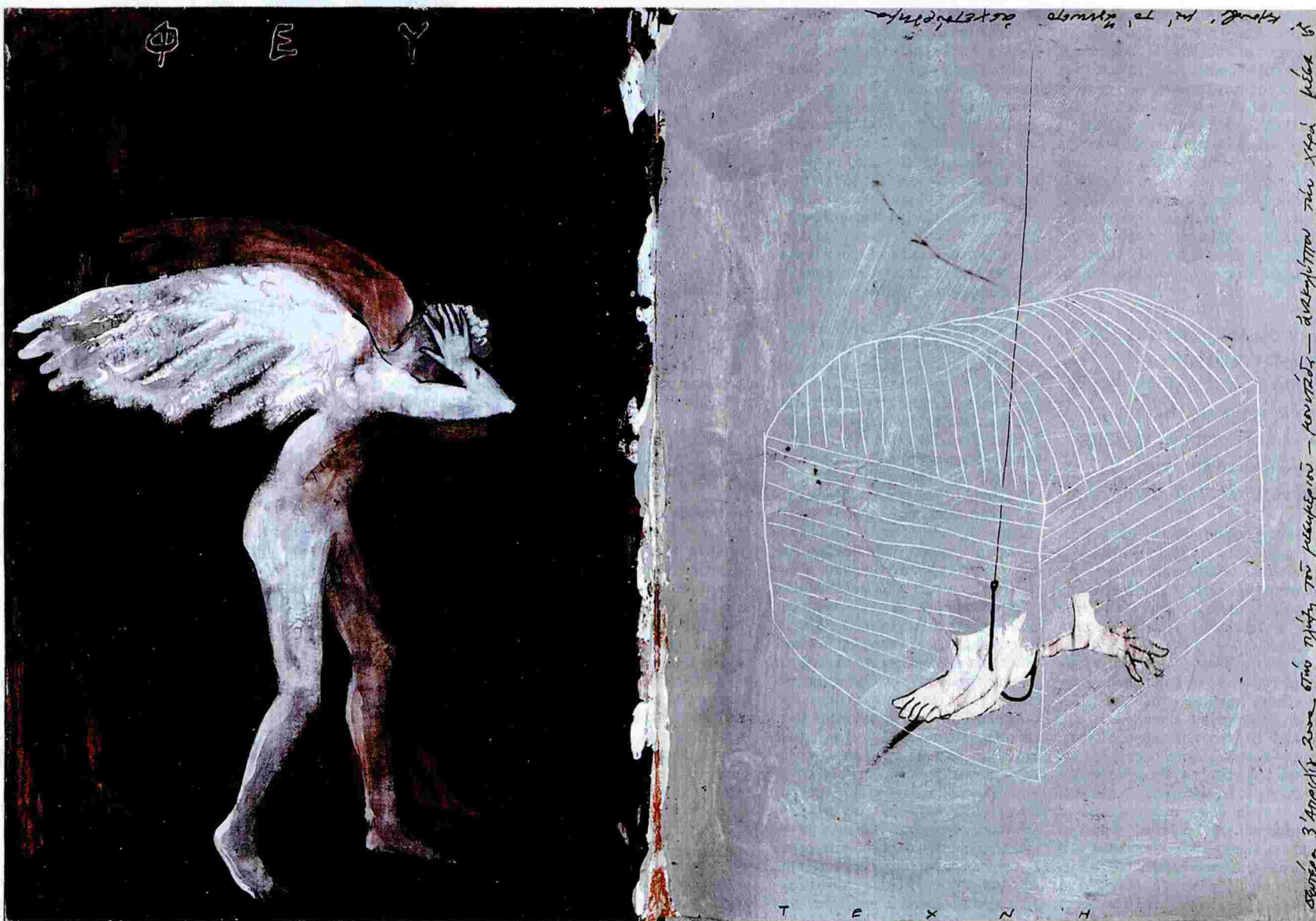
Ο γκρεμός και το ρέμα

«Είναι η πιο σωστή επιλογή», μας λέει ο Βούλγαρος καλλιτέχνης Κίριλ Πράσκοφ, που εκθέτει στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Με τσαλακωμένα φύλλα «Καθημερινής» έχει φτιάξει μια τεράστια φράση σε έναν τοίχο 20 μέτρων: «We will fight for your rights with the last drop of your blood» (Θ' αγωνιστούμε για τα δικαιώματά σας με την τελευταία σταγόνα του αιματός σας). Έργο πολιτικό, πικρό, αληθινό. «Η κρίση έβαλε ξαφνικά τους Έλληνες στο ίδιο καζάνι με άλλους λαούς που περνάνε δύσκολα. Και θα τους κάνει στο μέλλον να στρέψουν την προσοχή τους σ' εκείνο το τμήμα του κόσμου που βρίσκεται κοντά τους και κλυδωνίζεται. Εγγύτερα στα Βαλκάνια και στην Ανατολή, πιο μακριά από την Ευρώπη. Σε αυτήν την περιοχή, νιώθει κανείς ότι συμβαίνουν πράγματα. Εδώ είναι η ζωή, μακριά από την υπνηλία της Δύσης».

Ο Πράσκοφ συμμετέχει στην έκθεση «Roaming Images», που διοργάνωσε το ΜΜΣΤ. Εκεί, βλέπει κανείς και έργα που παρήχθησαν σε στενή συνεργασία με καλλιτεχνικούς φορείς στη Συρία, την Αίγυπτο, στα Εμιράτα, στον Λίβανο κ.α. «Φτιάξαμε ανθρώπινα δίκτυα. Κάναμε αλληλέγγυα ταξίδια, γνωρίσαμε από κοντά την καλλιτεχνική τους σκηνή και οργανώσαμε κοινές εργασίες», λέει ο Χρήστος Σαββίδης, project manager του ΜΜΣΤ. Στον πρώτο όροφο, παρουσιάζεται ένα μέρος του κεντρικού προγράμματος της Μπιενάλε με τον τίτλο «Ο γκρεμός και το ρέμα». Όλα τα έργα είναι σε μαύρο-άσπρο.

«What is this?»

Επόμενη στάση στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Τα έργα της Μπιενάλε είναι σκορπισμένα ανάμεσα στα εκθέματα. Ξεχωρίζει το έργο του Μίχου Νάουμαν με τίτλο «Partial Truth» (Μερική αλήθεια) εγχάρακτο σε μια γρανιτένια επιφάνεια σαν ταφόπλακα. Δύο τουρίστες κοιτούν εντυπωσιασμένοι ένα βίντεο των Διονύση Καβαλιεράτου και Σήφης Λυκάκη, που είναι μεταμφιεσμένοι κούροι. «What is this?» ρωτούν τη φύλακα. Στο Βυζαντινό, τα έργα βρίσκονται στις τελευταίες αίθουσες. «Ένας από τους στόχους μας φέτος ήταν να στείλουμε τους επισκέπτες μας σε όλα τα μουσεία της πόλης», ε-

Τρία έργα από την 3η Μπιενάλε. Επάνω, του Παύλου Νικολακόπουλου που παρουσιάζεται στην Κάζα Μπιάνκα. Κάτω, της Margherita Manzelli (Κάζα Μπιάνκα) και της Σπάρτακου Τσέτουιν (Μονή Λαζαριστών).

ξηγεί η Κατερίνα Κοσκινά. Οι θεατές, αν αποφασίσουν να δουν όλους τους χώρους, κάνουν μια περιοδεία από το Μέγαρο Μουσικής μέχρι το Μπέν Χαμάμ και από εκεί στο Επταπύργιο και το Αλατζά Ιμαρέτ.

Κάλλος

Μπαίνουμε στην Κάζα Μπιάνκα. Ο Πάολο Κολόμπο έχει στήσει μια φινετούτη έκθεση. Ετσι βλέπουμε, μεταξύ άλλων, σχέδια του Χαλεπά, του Νάνου Βαλαωρίτη, της Χριστιάνας Σούλου και του Ανδρέα Βάν, φωτογραφίες του Ανδρέα Εμπειρίκου, έργα του Κωνσταντίνου Ξενάκη, του Αλμπέρτο Σαβίνιο, εξαιρετικής ευαισθησίας έργα του Ιμπράν Κιουρέισι, εικονογράφηση της Οδύσσειας από τον Ζαν Μαρκ Ροσέ. Όλα ωραία. Όμως, δεν ανιχνεύεται εύκολα η συνάφειά τους με τον τίτλο «Γκρεμός και ρέμα». Γιατί αυτά τα έργα και όχι κάποια άλλα;

Στάση στο Γενί Τζαμί, όπου την επιμέλεια έχει αναλάβει η Μπάκα Ουριέτα. Ο Δανός Νικολάι Λάρσεν έχει φτιάξει μια ωδή στους αδικωμένους λαθρομετανάστες που πνίγηκαν στο Αιγαίο, μέσα από περίεργα γλυπτά. Αν δεν μας τα εξηγήσει ο ίδιος ο καλλιτέχνης, δεν θα είχαμε πάρει είδηση τι είναι. Δίπλα, ένα ποιητικό βίντεο με περιστρεφόμενους δερβίσηδες δείχνει πιο εύληπτο και ταιριαστό με τον χώρο. Όχι όμως και η γκροτέσκα ζωγραφική του Μάρβαν Σαχμαρανί κάτω από τον όμορφο τρούλο.

Εφεδρεία

Οι φύλακες σε όλους τους χώρους ακούν στο ραδιόφωνο τις ειδήσεις για την εργασιακή εφεδρεία και τις απολύσεις. Κάθονται μαζεμένοι στην είσοδο, με περίλυπο ύφος. Οι ξένοι δημοσιογράφοι δεν μπορούν να καταλάβουν ότι είμαστε σε κρίση όταν βλέπουν τα καφέ, τα εστιατόρια και τα μπαρ να σφύζουν από ζωή. Στα βραδινά εγκαίνια, μαζεύεται πολύς κόσμος στο ΚΜΣΤ. Εκεί βρίσκεται και η κεντρική έκθεση, όπου συμβιώνουν καλλιτέχνες της ρωσικής πρωτοπορίας με σύγχρονους Έλληνες και ξένους, που έχουν επηρεαστεί από τη δουλειά τους. Η σύγκριση ανάμεσα στον Σολομώντα Νικρίτιν και τον Κωστή Βελόνη είναι άνιση. Έργα του Κλούσιτς, του Ρέντικο, της Πόποβα λάμπουν σαν μικρά διαμάντια μες στο χρόνο, αποκαλύπτοντας την πραγματική πρωτοπορία.

Στο λιμάνι

Την επόμενη ημέρα, η περιήγηση αρχίζει με το Αλατζά Ιμαρέτ, με την επιμέλεια της Μαρίνας Φωκίδης. Απ' όλα τα έργα ξεχωρίζουμε τον Κωνσταντίνο Ξενάκη και τον Πάνο Κουτρομπουσά. Ακολουθεί μια βόλτα στο Επταπύργιο, όπου φιλοξενείται έργο του Βλάση Κανιάρη, του 1973, με τίτλο «Μεγάλη κούνια». Γκαλερίστα από την Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ εντυπωσιάζεται με τη δουλειά του Έλληνα εικαστικού, που έφυγε πρόσφατα αλλά άφησε πίσω του ουσιαστική δουλειά διεθνούς επιπέδου. Σημειώνει το όνομά του.

Η βόλτα συνεχίζεται στο Τελλόγλειο, που φιλοξενεί κυρίως φωτογραφίες. Στάση στο Μπέν Χαμάμ. Εμφαση στα ντοκουμέντα. Συνεχίζουμε με το Μέγαρο Μουσικής. Εκεί δίνει διάλεξη η καλλιτέχνης Ορλάν, αλλά φιλοξενείται και μια έκθεση με έργα του Γιαν Φαμπρ.

Τερματισμός στις αποθήκες του λιμανιού. Στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, ένα ενδιαφέρον βίντεο του Βέλγου Φράνσις Αλνι παρουσιάζει μια περιφόρηση με θέμα την πράσινη γραμμή στην Ιερουσαλήμ. Η Παλαιστίνη Αχλάμ Σίμπλι κάνει μια αποκαλυπτική φωτογραφική έρευνα στη Γαλλία, εντοπίζοντας άτομα, τα οποία αφού πήραν μέρος στην αντίσταση κατά των ναζί και υπέστησαν τις θηριωδίες των Γερμανών, πήγαν να πολεμήσουν στην Ινδοκίνα και την Αλγερία κάνοντας χειρότερα.

Η 3η Μπιενάλε έχει σωστή γεωγραφική στοχευση στα Βαλκάνια, στον αραβικό κόσμο και στη Μεσόγειο. Αναδεικνύει για πρώτη φορά και τη δύναμη της συνεργασίας των μουσείων και το χάρισμα της πόλης που διαθέτει πλούτο αξιοποιήσιμων μνημείων. Η Θεσσαλονίκη απλώθηκε φέτος από τα Εμιράτα μέχρι τον Καύκασο και από το Μαρόκο ως το Τελ Αβίβ. Πάσχει στο επιμελητικό πλαίσιο, αφού δεν είναι σαφές η σύνδεση των έργων με το θέμα, η αφήγηση μιας ιστορίας μέσα από τις επιλογές τους. Δεν φαίνεται καθαρά ούτε ο γκρεμός ούτε το ρέμα, σε μια χώρα που δυστυχώς τα βιώνει και τα δύο.